Sayı 1

Harp Mecmuası

Yıl 1

Teşrinisani, 1331
(Aralık 1915)

Büyük Osmanlı Ordusunun Mukaddes Başkumandanı Beşinci Sultan Mehmed Han Hazretleri

T.C. BAŞBAKANLIK
BASIN YAYIN VE ENFORMASYON
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Harp Mecmuası

Tarih : Kasım 1915 - Haziran 1918

T.C.
Başbakanlık
Basın Yayın ve Enformasyon
Genel Müdürlüğü,

2014, Ankara.

ISBN:

978-975-19-5963-8

Redaksiyon:

Yasin SEVEN, Alattin ALICI,
Muhammet Ünal ARVAS

Sayfa Düzeni:

Murat KERDİĞE

Baskı:

Salmat Basım Ltd. Şti
Tel. 0.312 341 10 20

Takdim

Osmanlı tarihinin bekli de en karanlık zamanı olan Birinci Dünya savaşı esnasında, cephelerde meydana gelen hadiselerden, savaşın seyrinden haber verecek, var olma mücadelesi veren halkın duygularını coşturacak ve moralini yüksek tutacak yayınlara duyulan ihtiyacı karşılamak için birçok mecmua neşredilmiştir. Bunlar arasında içerik ve görsel yönüyle en fazla ilgi uyandıran ve amaca uygun muhtevaya sahip neşriyat; zamanın Harbiye Nezareti tarafından yayımlanan Harp Mecmuası'dır.

Görsel açıdan da zengin olan bu mecmua, savaşın cereyan ettiği cephelere ait fotoğraflarla okuyucularına cephelerin manzarasını, kahramanlık gösteren askerleri, düşman esirlerini, şehit olan askerleri etkileyici bir şekilde yansıtmaktadır. Kimi sayılarında o dönemde müttefikimiz olan Alman subaylarının resimlerine de yer verilmiştir

Mecmuanın ilk sayısı Kasım 1915'de (Teşrin-i Sâni 1331) yayımlanmıştır. Her sayının kapak sayfasında yıl ve sayı numarası yazılıdır. 15 günde bir yayımlanması planlanan mecmua, yaklaşık üç yıl çıkmaya devam ederek yayın hayatını Haziran 1334/1918'e kadar sürdürmüştür. İlk sayıları, düzenli bir şekilde çıksa da sonraki sayılarda birkaç aylık kesintiler olmuştur. Mecmuanın yayın hayatı 27. sayısıyla sona ermiştir.

Harp Mecmuası'nın 1. Dünya savaşı sırasında içe dönük propaganda işlevi gördüğü söylenebilir. Mecmuanın ilk sayısında "Niçin Çıkıyor?" adlı yazıda şöyle denilmektedir: ***"Meş'um Balkan Muharebesi'ne devletimiz kuvvetiyle değil zâfıyla atılmıştı. O zaman yabancı gazetelerin Avrupa'dan sürülüşümüzü sevinçli tasvirlerle gösteren yazılarını okur ve resimlerine bakarken avuçlarımız ihtiyarsızca alnımıza kapanır, yüreğimizden saklı bir yaranın kanları sızardı. Baktığımız çehrelerden çabucak kaçıp ayrılan nazarlarımız daima içimize çevrilip bağrımızdaki derin yarayı yakından görmek, onun kanlarına boyanmak isterdi. Fakat şimdi bu siyah mazinin yanında güneş gibi parlak nurunu istikbale uzatıp yolumuzu gösteren bir bugün var. Şimdi omuzlarımızın üstünde başımız dik ve yüksek duruyor; alnımız bütün dünyaya karşı aklığını teşhir ediyor.***

İşte Harp Mecmuası, varlığımızda bu mühim inkılâbı yapan, en büyük ve en kuvvetli düşmanımız karşısında neslinin ve dininin ananesine uygun bir kahramanlık ve fedakârlıkla cenkleşen muazzam ordumuzun altın destanını yazılar ve resimlerle ebedileştirmek, onu bütün dünyanın gözleri önüne sermek için çıkıyor."

Eseri istifadenize sunarken en karanlık ve meş'um günlerde milletimizin hissiyatına tercüman olan "Harp Mecmuası"nın ilk sayısında yer alan ***"Türkiye ölmeyecek; yaşayacak ve büyüyecek"*** ifadesinin tahakkuk ettiğini hep birlikte görüyoruz.

Bu mecmuayı yayına hazırlarken eserin neşredildiği tarihteki ruhu daha iyi yansıtmak, orijinalliğini muhafaza etmek ve mili kültürümüzün temelini oluşturan Osmanlıcayı nazara vermek maksadıyla "Osmanlıca ile mukayeseli tıpkıbasımını" gerçekleştirdik. Çanakkale Zaferinin 100. Yılına yaklaştığımız şu aylarda aziz şehit ve gazilerimize minnettarlığımızın mütevazı bir göstergesi olarak Genel Müdürlüğümüz bu mecmuayı yeniden yayınlamaktan mutluluk duymaktadır.

T.C Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü

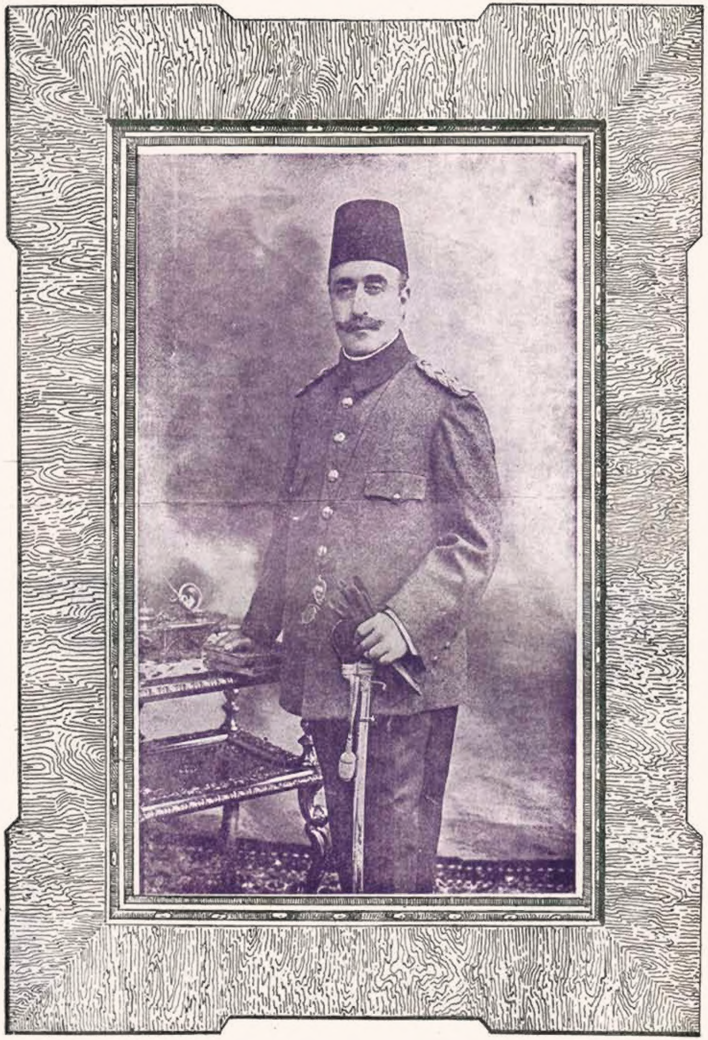

Osmanlı Saltanatının Veliahdı Yusuf İzzeddin Efendi Hazretleri

عثمانلی سلطنتنك ولی عهدی یوسف عزالدین افندی حضرتلری

Seiner Hoheit der Kronprinz Youssouf Izzeddin Effendi.

S. A. I. Youssouf Izzeddine Effendi, héritier présomptif du trône.

HARP MECMUASI

Niçin Çıkıyor?

Bir yıl var ki Türk ve İslâm vatanı vaktiyle bir Osmanlı gölü olan Karadeniz'de birdenbire en yıllanmış düşmanının hücumuna uğradı ve donanmamız hakkını korumaktan yılmadığını gösteren bir karşılık hücum ile Moskof gemilerini batırıp kaçırarak akınlar yaptı. Ne bitmez tükenmez ayrılık yıllarından biri düşman boyunduruğu altında ezilip inleyen kardeş memleketlerin, Kırım ve Kafkasya'nın kıyılarını topa tuttu. Oraları kanatlarının karanlığında boğan Moskof kargasının bağrına gayzının ateşlerini fırlattı. Karadeniz Boğazı'nın önlerinde ilk patlayan Türk topu, yalnız o eski düşmana değil, bütün bu cihan cenginde onun tarafını tutanlara karşı atılmış bir gazap nârasıydı. O alışkın nârayı Eskigülmez'in suları tanıdı. Beyaz köpükleri başlarında öfkelenerek kıyılara doğru koşan dalgalar Türk'ün dirildiğini etrafa seslendiler.

Avrupa, birkaç ay evvel ikiye bölünmüş, birbiriyle kanlı bir kavgaya tutuşmuştu. Senelerle gizli gizli çalışıp hazırlanan Moskoflar ve müttefikleri, kahraman Orta Avrupa devletlerini dört taraftan ateş zinciriyle kuşatarak mahvetmek istiyorlardı. Meş'ûm Balkan Muhârebesi'nden beri düşmanlarımızın ölü sandıkları biz de her ihtimale karşı hazırlanmış, uğradığımız felâketlerden aldığımız acı ve unutulmaz derslerle bilinen düşünceler ve duygularla ve onların mahsûlü olan çalışmalarla silahlanmış, bekliyorduk.

İşte Karadeniz'de memleketimizin kıyılarında bir taraftan gösterişli gezintiler yaparak bizi korkutmak, diğer taraftan torpilleri dökerek donanmamızı hapsetmek isteyen Moskof gemileriyle ilk çarpışmamız onun için bizi gafil avlamadı. O zamandan beri kahraman ordularımız ve donanmamız yorulmak ve yılmak bilmeyen bir kuvvet ve îman ile dört köşede sevgili vatanımızı müdâfaa ediyor.

Kafkas Cephesi'nde içeriden ve dışarıdan hücum eden sefil düşmanlara çelik kalelerin gösteremeyeceği bir metanetle karşı duran ordumuz, ara sıra Moskof hudutlarının içine de atılarak düşman ordularına ölümler saçıyor. Onların sayıca kendilerinden çok fazla düşman askerine saldırırken gösterdikleri kahramanlığı, fedakarlığı Kafkas'ın sarp dağlarından, tepelerinden sorunuz. Alacağınız cevap cedlerimizin mukaddes ruhlarını sevindirecektir.

Devletlerinin şevket ve azamet kubbesini Müslümanların kan ve canlarıyla yükselen direkler üstünde tutan ve bütün dünyanın deniz geçitleri ellerinde olan İngilizlerin, gemilerine güvenerek Irak'ın deniz ve nehir sahillerine çıkardıkları kuvvetler karşısında sayısı pek az olan askerlerimizle hilâfet ve dinin haklarını korumak için mukaddes cihat bayrağı altında toplanan hakiki Müslümanlar, korkunç bir kaya sağlamlığıyla mukâvemet ediyorlar.

Diğer cephede pîşdârlar Süveyş Kanalı'na dayanıp karşı tarafa akınlar yapan bir ordumuz, her gün insan tâkatinin son kabiliyetiyle çalışarak gittikçe yaklaşan Mısır seferi için hazırlanıyor. Başlarının üstünde Yavuz Selim'in hayâlî kanatlarını gören bu ordu yakın bir istikbalde süngüsünü mağrur İngiltere'nin can damarına saplayacak ve o zaman akan kanlar Müslümanlığın büyük kurtuluş gününün yâkut doğuşunu vücuda getirecek.

Düşmanlarımız yalnız böyle geniş memleketimizin uçlarına saldırmakla kalmadılar. En mühim kuvvetleriyle geldiler. Boğazımıza sarıldılar. Sekiz aydan beri denizden ve karadan hücumlarla onu geçmek, bütün dünya şehirlerinin melikesini, İslâm'ın muazzam kitabının, fethini Müslümanlara müjdelediği kıymetli beldeyi beş asırdan beri Türk'ün hakanlar durağı ve İslâm'ın hilafet makamı olan büyük ve sevgili İstanbul'u elimizden almak, bu suretle Türk ve Müslüman kuvvetlerini başından ezmek istediler. Fakat Allah bırakmadı. Bizim bütün donanmamızdan altı yedi defa daha kuvvetli en mükemmel gemilerden mürekkep donanmaları, en son fennî teçhizâta mâlik ve sayısı yarım milyona varan ordularıyla yaptıkları hücumlar en katî hezimetlere uğradı. Bugün millî meclislerinin kubbelerine, duvarlarına, kendi mebusları ve milletlerinin sağır kulaklarına kendi gazeteleri acı acı bağırıyorlar ki İngiliz ve Fransızların bu şark seferleri onlara elem ve ölümden başka hiçbir şey getirmedi. Vaktiyle cedlerimizin sallarına yol verip onları Asya'dan Avrupa'ya geçiren deniz, düşmanlarımızın gelin gibi süslü ve ölüm gibi korkunç gemilerine mezar oldu. Sahillerin yüzü Türk ve Müslüman süngüleriyle delinen göğüslerden akan kanlarla kızardı ve bu kızartının kuvvetli aksi bu iki büyük devletin alnına vurarak orada silinmez bir hacâlet damgası oldu. Bütün dünya üç sene evvel hayatının son günlerini yaşıyor sanılırken birden bire dirilip kımıldayan ve kılıcını düşman kanına batırarak tarihinin en şanlı sayfasını Akdeniz'in Şark kıyılarına yazan Türkiye'nin önünde hürmetle eğiliyor; müttefiklerimiz ayrı cephelerde bir milyon düşman kuvvetini meşgul ederek, Akdeniz'i, Karadeniz'e bitiştiren dehlizi kapayıp milyonlarca Moskof sürülerini her şeyden mahrum bırakarak bu cihan cenginin neticesi üzerinde büyük tesir icra eden kahramanlığımızı seven ve beğenen bir hayranlıkla alkışlıyor.

Üç sene evvel... Bu zaman Osmanlı tarihinde hikâyesi gözyaşıyla

حرب مجموعه‌سی

نیچون چیقیور ؟

بر ییل وار که تورك و اسلام وطنی وقتیله بر عثمانلی كولی اولان قارا دکزده بردن بره اك ییللانمش دشمننك هجومنه اوغرادی . ودونانمامز ، حقنی قورومقدن ییلمادیغنی کوسترن بر قارشیلق هجوم ایله موسقوف کمیلرینی باتیروب قاچیراراق آقینلر یاپدی ، نه بیتمز توکنمز آیریلق ییللرندن بری دشمن بویوندوروغی آلتنده ازیلوب اینکله‌ین قارداش مملکتلرك ، قریم وقافقاسیانك قییلرینی طوپه طوتدی . اورالری قانادلرینك قارانلغنده بوغان موسقوف قارغاسنك باغرینه غیظنك آتشلرینی فیرلاتدی . قارا دکز بوغازینك اوكلرنده ایلك پاطلایان تورك طوپی یالکز او اسکی دشمنه دکل ، بوتون بو جهان جنکنده اونك طرفنی طوتانلره قارشی آتیلمش بر غضب نعره‌سیدی . او آلیشقین نعره‌یی اسکی کولمزك صولری طانیدی ، بیاض کوپوکاری باشلرنده اوفکه‌لنه‌رك قییلره دوغرو قوشان دالغالر تورکك دیریلدیکنی اطرافه سسله‌ندیلر .

اوروپا برقاچ آی اول ایکی‌یه بولونمش ، بر بریله قانلی بر غوغایه طوتوشمشدی . سنه‌لرله کیزلی کیزلی چالیشوب حاضرلانان موسقوفلر ومتفقلری قهرمان اورتا اوروپا دولتلرینی دورت طرفدن آتش زنجیریله قوشاتارق محو ایتمك ایسته‌یورلردی . مشئوم بالقان محاربه‌سندن بری دشمنلرمزك اولو صاندقلری بزده هر احتماله قارشی حاضرلانمش ، اوغرادیغمز فلاکتلردن آلدیغمز آجی واونوتولماز درسلرله بیلینن دوشونجه‌لر و دویغولرله واونلرك محصولی اولان چالیشمالرله سلاحلانمش ، بکله‌یوردق ...

ایشته قارا دکزده مملکتمزك قییلرنده برطرفدن کوستریشلی کزینتیلر یاپارق بزی قورقوتمق ، دیکر طرفدن طورپیللر دوکه‌رك دونانمامزی حبس ایتمك ایسته‌ین موسقوف کمیلریله ایلك چارپیشمامز اونك ایچون بزی غافل آولامادی . او زماندن بری قهرمان اوردولرمز ودونانمامز یورولمق ویلمق بیلمه‌ین بر قوت وایمان ایله دورت کوشه‌ده سوکیلی وطنمزی مدافعه ایدییور .

قافقاس جبهه‌سنده ایچریدن و دیشاریدن هجوم ایدن سفیل دشمنلره چلیك قلعه‌لرك کوستره‌میه‌جکی بر متانتله قارشی طوران اوردومز آراصیرا موسقوف حدودلرینك ایچنه‌ده آتیلارق دشمن اوردولرینه اولوملر صاچیور . اونلرك صاییجه کندیلرندن چوق فضله دشمن عسکرینه صالدیریرکن کوستردکلری قهرمانلغی ، فداکارلغی قافقاسك صرپ داغلرندن ، تپه‌لرندن صوریکز ؛ آلاجغکز جواب جدلرمزك مقدس روحلرینی سویندیره‌جکدر .

دولتلرینك شوکت وعظمت قبه‌سنی مسلمانلرك قان وجانلریله یوکسه‌لن دیره‌کلر اوستنده طوتان وبوتون دنیانك دکز کچیدلری اللرنده اولان انکلیزلرك کمیلرینه کووه‌نه‌رك عراقك دکیز ونهر ساحللرینه چیقاردقلری قوتلر قارشیسنده صاییسی پك آز اولان عسکرلرمزله خلافت ودینك حقلرینی قورومق ایچون مقدس جهاد بایراغی آلتنده طوپلانان حقیقی مسلمانلر قورقونج بر قایا صاغلاملغیله مقاومت ایدییورلر .

دیکر جبهه‌ده پیشدارلری سویش قنالنه دایانوب قارشی طرفه آقینلر یاپان براوردومز هرکون انسان طاقتنك صوك قابلیتیله چالیشارق کیتدکجه یاقلاشان مصر سفری ایچون حاضرلانیور . باشلرینك اوستنده یاووز سلیمك خیالی قانادلرینی کورن بو اوردو یاقین بر استقبالده سونکوسنی مغرور انکلتره‌نك جان دامارینه صاپلایاجق واوزمان آقان قانلر مسلمانلغك بویوك قورتولوش کوننك یاقوت دوغوسنی وجوده کتیره‌جك .

دشمنلرمز یالکز بویله کنیش مملکتمزك اوجلرینه صالدیرمقله قالمادیلر . اك مهم قوتلریله کلدیلر ، بوغازمزه صاریلدیلر . سکز آیدن بری دکیزدن وقارادن هجوملرله اونی کچمك ، بوتون دنیا شهرلرینك ملکه‌سنی ، اسلامك معظم کتابنك فتحنی مسلمانلره مژده‌له‌دیکی قیمتلی بلده‌یی ، بش عصردن بری تورکك خاقانلر دوراغی واسلامك خلافت مقامی اولان بویوك وسوکیلی استانبولی الیمزدن آلمق ، بوصورتله تورك ومسلمان قوتلرینی باشندن ازمك ایسته‌دیلر . فقط الله براقمادی . بزم بوتون دونانمامزدن آلتی یدی دفعه دها قوتلی اك مکمل کمیلردن مرکب دونانمالری ، اك صوك فنی تجهیزاته مالك وصاییسی یاریم میلیونه واران اوردولریله یاپدقلری هجوملر اك قطعی هزیمتلره اوغرادی . بوکون ملی مجلسلرینك قبه‌لرینه ، دیوارلرینه کندی مبعوثلری ، وملتلرینك صاغیر قولاقلرینه کندی غزته‌لری آجی آجی باغیرییورلر که انکلیز و فرانسزلرك بو شرق سفرلری اونلره الم و اولومدن باشقه هیچ برشی کتیرمه‌دی . وقتیله جدلرمزك صاللرینه یول ویروب اونلری آسیادن اوروپایه کچیرن دکیز دشمنلرمزك کلین کبی سوسلو و اولوم کبی قورقونج کمیلرینه مزار اولدی ، ساحللرك یوزی تورك و مسلمان سونکولریله دلینن کوکسلردن آقان قانلرله قیزاردی . و بو قیزارتینك قوتلی عکسی بو ایکی بویوك دولتك آلننه وورارق اوراده سیلینمز بر خجالت دامغاسی اولدی . بوتون دنیا اوچ سنه اول حیاتنك صوك کونلرینی یاشایور صانیلیرکن بردن بره دیریلوب قیمیلدایان و قیلیجنی دشمن قاننه باتیرارق تاریخنك اك شانلی صحیفه‌سنی آق دکزك شرق قییلرینه یازان تورکیه‌نك اوکنده حرمتله اکیلیور ؛ متفقلرمز آیری جبهه‌لرده بر میلیون دشمن قوتنی مشغول ایده‌رك ، آق دکیزی قارا دکیزه بیتیشدیرن دهلیزی قاپایوب میلیونلرجه موسقوف سورولرینی هرشیدن محروم براقارق بو جهان جنکنك نتیجه‌سی اوزرنده بویوك تأثیر اجرا ایدن قهرمانلغمزی سون و بکنن بر حیرانلقله آلقیشلایور .

اوچ سنه اول... بوزمان عثمانلی تاریخنده حکایه‌سی کوز یاشیله

Başkumandan Vekili Enver Paşa Hazretleri

باش قوماندان وكيلى انور پاشا حضرتلرى

S. E. Enver Pascha, Vice-Generalissimus.

S. E. Enver Pacha, vice-généralissime.

Veliaht Yusuf İzzeddin Efendi Hazretleri düşmana muvaffakiyetli bir taarruzda bulunan askerleri teftiş ederken

Başkumandan Vekili Enver Paşa Gelibolu harp cephesinde bir kolordu karargahında, yanlarında kolordu kumandanı Esad Paşa ve erkanı

ولی عهد یوسف عزالدین افندی حضرتلری دشمنه موفقیتلی بر تعرضده بولونان عسکرلری تفتیش ایدرکن

Seiner Hoheit der Kronprinz Youssouf Izzeddin Effendi inspektiert die gegen den feind zu einen erfolgreichen angriff vorbereitetenden truppen.

S. A. I. Youssoaf Izzeddine Effendi, héritier présomptif du trône, inspectant les troupes qui ont exécuté une offensive heureuse contre l'ennemi.

باش قوماندان وکیلی انور پاشا کلیبولی حرب جبهه‌سنده بر قول اوردو قرارگاهنده ، یانلرنده قول اوردو قوماندانی اسعد پاشا وارکانی

S. E. Enver Pascha Vice-Generalissimus im Quartier eines Armeecorps im Gallipoli Kriegsschauplatz, umringt vom Kommandant des 3. Armeecorps Essad Pascha und seine Kollegen.

Vice-génfralissime S. E. Enver Pacha au front de Gallipoli dans le quartier d'un corps d'armée entouré du commandant du même corps d'armée Essad Pacha, et de ses collègues.

ORDU KUMANDANLARI

Dördüncü Ordu Kumandanı Bahriye Nâzırı Cemal Paşa Hazretleri — Altıncı Ordu Kumandanı ve Yâver-i Has-ı Padişahî Von der Golç Paşa — Beşinci Ordu Kumandanı Liman Von Sanders Paşa

büyük ve en kuvvetli düşmanlar karşısında neslinin ve dininin ananesine uygun bir kahramanlık ve fedakârlıkla cenkleşen muazzam ordumuzun altın destanını yazılar ve resimlerle ebedîleştirmek, onu bütün dünyanın gözleri önüne yaymak için çıkıyor. Sevgililerini kurban verip yürekleri sızlarken vatanın istikbalini, o daima genç ve dinç ümidi ruhlarında sevip okşayan analar, babalar, kadınlar, kardeşler, kızlar, oğullar bu sayfalarda muazzam bir âile olan büyük ordunun şanlı menkıbelerinde ve levhalarında fertlerin şanını da sezerek övünecekler ve her şeyi en bîtaraf bir beyinle muhakeme eden "yarın" bu sayfalara bakarak Avrupa'yı kırmızıya boyayan bu cihan cenginde Türkiye'nin mevkiini tayin edecek ve bununla onun hakkında katî i'lâmı verecek: Türkiye ölmeyecek; yaşayacak ve büyüyecek.

yazılacak bir devir, karanlık bir fetret zamanıydı. Meş'ûm Balkan Muharebesine devletimiz kuvvetiyle değil, zaafıyla atılmıştı. O zaman yabancı gazetelerin Avrupa'dan sürülüşümüzü sevinçli tasvirlerle gösteren yazılarını okur ve resimlerine bakarken avuçlarımız ihtiyarsızca alnımıza kapanır, yüreğimizden saklı bir yaranın kanları sızardı. Baktığımız cephelerden çabucak kaçıp ayrılan nazarlarımız, dâima içerimize çevrilip bağrımızdaki derin yarayı yakından görmek, onun kanlarına boyanmak isterdi. Fakat şimdi bu siyah mazinin yanında güneş gibi parlak, nûrunu istikbâle uzatıp yolumuzu gösteren bir bugün var. Şimdi omuzlarımızın üstünde başımız dik ve yüksek duruyor. Alnımız bütün dünyaya karşı aklığını teşhir ediyor.

İşte Harp Mecmuası, varlığımızda bu mühim inkılâbı yapan, en

اوردو قوماندانلری

دوردنجی اوردو قوماندانی وبحریه ناظری جمال پاشا حضرتلری — آلتنجی اوردو قوماندانی وياور خاص پادشاهی فون‌درغولتس پاشا — بشنجی اوردو قوماندانی ليمان فون ساندرس پاشا

S. E. Djemal Pascha Marineminister und Kommandant der 4. Armee. Von der Goltz Pascha Generaladjudant S.M, des Sultans, und Kommandant der 6. Armee. Liman von Sanders Pascha Kommandant der 5. Armee.

S. E. Djémal Pacha, ministre de la marine et commandant de la 4me armée.— Von der Goltz Pacha, aide de camp de S. M. I. le Sultan et commandant de la 6me armée.— Liman von Sanders Pacha, commandant de la 5me armée.

یازیلاجق بر دور ، قارانلق بر فترت زمانیدی . مشئوم بالقان محاربه‌سنه دولتمز قوتیله دکل ضعفیله آتیلمشدی. اوزمان یابانجی غزته‌لرك اوروپادن سورولوشمزی سونجلی تصویرلرله کوسترن یازیلرینی اوقور ورسملرینه باقارکن آووجلرمز اختیارسزجه آلنمزه قاپانیر ، یوره‌کمزدن صاقلی بر یارانك قانلری صیزاردی . باقدیغمز جبهه‌لردن چابوجاق قاچوب آیریلان نظرلرمز دائما ایچریمزه چوریلوب باغرمزده‌کی درین یارایی یاقیندن کورمك ، اونك قانلرینه بویانمق ایستردی . فقط شیمدی بو سیاه ماضینك یاننده کونش کبی پارلاق ، نورینی استقباله اوزاتوب یولمزی کوسترن بر بو کون وار . شیمدی اوموزلرمزك اوستنده باشمز دیك و یوکسك دورویور ، آلنمز بوتون دنیایه قارشی آقلغنی تشهیر ایدییور .

ایشته حرب مجموعه‌سی وارلغمزده بومهم انقلابی یاپان ، اك

بویوك واك قوتلی دشمنلر قارشیسنده نسلنك ودینك عنعنه‌سنه اویغون بر قهرمانلق وفداکارلقله جنکلشن معظم اوردومزك آلتین دستانی یازیلر ورسملرله ابدیلشدیرمك ، اونی بوتون دنیانك کوزلری اوکنه یایمق ایچون چیقیور . سوکیلیلرینی قربان ویروب یوره‌کلری صیزلارکن وطنك استقبالنی ، او دائما کنج ودینج امیدی روحلرنده سووب اوقشایان آنالر ، بابالر ، قادینلر ، قارداشلر ، قیزلر ، اوغللر بو صحیفه‌لرده معظم بر عائله اولان بویوك اوردونك شانلی منقبه‌لرنده ولوحه‌لرنده فردلرك شاننی ده سزه‌رك او کونه‌جکلر . وهرشیئی اك بیطرف بر بینله محاکمه ایدن « یارین » بو صحیفه‌لره باقارق اوروپایی قیرمزی‌یه بویایان بو جهان جنکنده تورکیه‌نك موقعنی تعیین ایده‌جك وبونکله اونك حقنده قطعی اعلامی ویره‌جك :

تورکیه اولمیه‌جك ؛ یاشایاجق وبویویه‌جك .

ORDU KUMANDANLARI

Birinci Ordu Kumandanı Esat Paşa — İkinci Ordu Kumandanı Vehib Paşa — Üçüncü Ordu Kumandanı Mahmud Kamil Paşa

TÜRKİYE'NİN VE İSLÂM ÂLEMİNİN KURTULUŞU

Umûmî harbin zuhûru, bizi tarihî bir vaziyet karşısında bulundurdu. Avrupa ve bütün dünya üzerinde tahakküm eden iki rakip zümre birbirine karşı çıkmışlardı. Herhangi bir tarafın galibiyeti, diğer tarafın mahkumiyetini ve binaenaleyh galiplerin dünya üzerinde hakimiyetini icap ettirecekti. Bizim gibi Harb-i Umûmî'nin muhitinde bulunan devletler, muharebe haricinde kalamazlardı. Er geç, ister istemez, muharebeye iştirak etmek mecburi idi. Tam ve sonuna kadar bîtaraflığı muhafaza edebilmek için azim ve herhangi bir zümrenin tazyîkine münferiden karşı koyabilecek kuvvetlere mâlik olmak icap ederdi; bilhassa İstanbul ile Boğazlara sahip olarak Şark ile Garp arasındaki bütün kısa ve müsait yolları ihtiva eden Türkiye gibi bir devletin bîtaraflıkta sonuna kadar kalması imkan haricindeydi.

İşte bu vaziyet bizi irademizin fevkinde olarak muharebeye sevk ediyordu; yalnız mesele hangi zümreyi iltizâm edeceğimizde kalıyordu. Halbuki bu mesele de kendi kendine tarihen halledilmiş gibiydi.

Karşımızda iki zümre bulunuyordu. Birisi bütün İslâm âleminin sükût ve izmihlâlini mûcip olan ve bilhassa Türkiye ile iki yüz seneden beri daima çarpışan Rusya'yı ihtiva eden İtilaf zümresi; diğeri de Bosna-Hersek'te sâkin ve adedi birkaç yüz bine bile varmayan İslâm ahâlisinin haricinde, hiçbir İslâm memleketi üzerinde tahakküm ve tasallutu olmayan, İslâm alemiyle henüz temasa gelmiş ve menâfii onun menâfii ile tevâfuk eden Almanya, Avusturya-Macar zümresiydi. Tereddüt kâbil miydi?

Aramızda öteden beri bâtıl ve pek muzır bir akîde mevcuttu. Biz İngiltere'yi kendimiz için bir nevi hâmî telakkî ediyorduk.

اوردو قوماندانلری

برنجی اوردو قوماندانی اسعد پاشا — ایکنجی اوردو قوماندانی وهیب پاشا — اوچنجی اوردو قوماندانی محمود کامل پاشا

Essad Pascha Kommandant der 1. Armee.— Vehib Pascha Kommandant der 2. Armee.—
Mahmoud Kiamil Pascha Kommandant der 3. Armee.

Essad Pacha, commandant de la 1re armée.— Vehib Pacha, commandant de la 2me armée.—
Mahmoud Kiamil Pacha, commandant de la 3me armée.

تورکیه‌نك واسلام عالمنك قورتولوشی

عمومی حربك ظهوری ، بزی تاریخی بروضعیت قارشیسنده بولوندوردی. آوروپا وبوتون دنیا اوزرنده تحکم ایده‌ن ایکی رقیب زمره بربرینه قارشی چیقمشلردی . هرهانکی بر طرفك غالبیتی ، دیکر طرفك محکومیتنی وبناءً علیه غالبلرك دنیا اوزرنده حاکمیتنی ایجاب ایتدیره‌جکدی . بزم کبی حرب عمومینك محیطنده بولونان دولتلر محاربه خارجنده قالامازلردی . ار کچ ، ایستر ایسته‌مز ، محاربه‌یه اشتراك ایتمك مجبوری ایدی. تام وصوکنه قدر بیطرفلغی محافظه ایده‌بیلمك ایچون عظیم وهرهانکی بر زمره‌نك تضییقنه منفرداً قارشی قویابیله‌جك قوتلره مالك اولمق ایجاب ایدردی ؛ بالخاصه استانبول ایله بوغازلره صاحب اولارق شرق ایله غرب آراسنده‌كی بوتون قیصه ومساعد یوللری احتوا ایده‌ن تورکیه کبی بر دولتك بیطرفلقده صوکنه قدر قالماسی امکان خارجنده ایدی .

ایشته بووضعیت بزی اراده‌مزك فوقنده اولارق محاربه‌یه سوق ایدییوردی ؛ یالکز مسئله هانکی زمره‌یی التزام ایده‌جکمزده قالیوردی. حالبوکه بومسئله‌ده کندی کندینه تاریخاً حل ایدلمش کبی ایدی .

قارشیمزده ایکی زمره بولونیوردی. بریسی بوتون اسلام عالمنك سقوط واضمحلالنی موجب اولان وبالخاصه تورکیه ایله ایکی یوز سنه‌دن بری دائما چارپیشان روسیه‌یی احتوا ایده‌ن ائتلاف زمره‌سی ، دیکری‌ده ، بوسنه ـ هرسکده ساکن وعددی بر قاچ یوز بیکه بیله وارمیان اسلام اهالیسنك خارجنده ، هیچ بر اسلام مملکتی اوزرنده تحکم وتسلطی اولمیان ، اسلام عالمیله هنوز تماسه کلمش ومنافعی اونك منافعی ایله توافق ایده‌ن آلمانیا ، آوستریا ـ ماجار زمره‌سیدی. تردد قابلمیدی ؟

آرامزده اوته‌دن بری باطل وپك مضر بر عقیده موجوددی. بز انکلتره‌یی کندیمز ایچون بر نوع حامی تلقی ایدییوردق .

Dahiliye Nâzırı ve Süvari Mülâzım-ı sânîsi Talat Beyefendi

İslâm âleminin vahdetini temsil eden Türkiye devletine karşı hâmîlik, hayr-hahlık mevkiinde bulunamazdı. Yalnız şurası vardı ki İngilizler bizim bu galat-ı rü'yetimizden pekala istifade ediyorlar; bir zamanlar Rusların, Hindistan'ı istila etmeleri ihtimalinden korkarak Hindistan'a giden bütün yolları kapatmak için Ruslara karşı bizim kuvvetimizi kullanmak yolunu biliyorlardı. Unutulmamalıdır ki bizim mağlubiyetimizle

Bu telakkî -nefs-i emirde şeref ve haysiyet-i millîye ile mütenasip olmadıktan başka- esasen hiçbir hakikate de müstenid değildi. Bugün Afrika'da, Hindistan'da ve Asya'nın diğer kıtalarında yüz otuz milyondan ziyade İslâm ahâlisini cebr ve tahakküm altında tutan ve cebr ve tahakkümünü tesis için birçok İslâm hükümetlerinin inkıraz ve izmihlâline sebep olmuş bulunan İngiltere, hiçbir zaman hilafet makamına, bütün

داخلیه ناظری وسواری ملازم ثانیسی طلعت بك افندی
Talaat Bey, minister des Innern und Lieutenant der Kavallerie.
S. E. Talaat Bey, ministre de l'intérieur et sous-lieutenant de cavalerie.

اسلام عالمنك وحدتنی تمثیل ایدن تورکیه دولتنه قارشی حامیلك،
خیرخواهلق موقعنده بولونامازدی. یالکز شوراسی واردی که
انکلیزلر بزم بو غلط رؤیتمزدن پك اعلا استفاده ایدییورلر،
بر زمانلر روسلرك هندستانی استیلا ایتمه‌لری احتمالندن قورقارق
هندستانه کیدن بوتون یوللری قاپامق ایچون روسلره قارشی بزم
قوتمزی قوللانمق یولنی بیلیورلردی. اونوتولمامیدرکه بزم مغلوبیتمزله

بو تلقی – نفس امرده شرف وحیثیت ملیه ایله متناسب اولمادقدن
باشقه – اساساً هیچ برحقیقته‌ده مستند دکلدی. بوکون آفریقاده،
هندستانده وآسیانك دیکر قطعه‌لرنده یوز اوتوز میلیوندن زیاده
اسلام اهالیسنی جبر وتحکم آلتنده طوتان وجبر وتحکمنی
تأسیس ایچون برچوق اسلام حکومتلرینك انقراض واضمحلالنه
سبب اولمش بولونان انکلتره، هیچ بر زمان خلافت مقامنه، بوتون

neticelenmiş olan Türk-Rus muharebesinden sonra, İngiltere hiçbir zaman kendi hissesini unutmamış, her defa vücudumuzun bir parçasını koparmıştır. Sulh zamanlarında ise İngiltere hiçbir zaman ciddi ve mütemâdî bir surette bizim kuvvetlenmemiz, canlanmamız için çalışmamıştı. Dahilde esaslı ve devamlı, ıslahat yaparak hâiz bulunduğumuz meknûz kuvvetlerimizi tanzim ve teşkil etmemiz için hiçbir ciddî teşebbüs ve muâvenette bulunmamıştır. Daima mevcut kuvvetlerimizden istifade ederek o kuvvetler zaafa uğradığı zaman onların tamirini düşünmemiştir. Zira İngiltere daima hilafet makamından, bu makamın İslâm âlemi üzerindeki nüfuzundan tavahhuş eylemiş ve onun kuvvet bulmasını arzu etmemiştir.

Rus-Japon muharebesinden sonra ise İngiltere artık yüzündeki Avrupa perdesini büsbütün kaldırdı ve doğrudan doğruya hilafet makamının imhasına azmeyledi. Zira bu muharebeden sonra Ruslar, Şark'ta İngiltere için o kadar vahim bir tehlike teşkil etmiyorlardı. Halbuki beri yanda bir taraftan Alman tehlikesi mevcut olduğu gibi diğer taraftan Türkiye ve İran'da zuhur eden inkılablar, İslâm milletlerinin tegayyüz ve intibah âsârı göstermeye başlaması İngiltere'nin öteden beri vahimesini ta'zib eden İslâm tehlikesini meydana koymuştu. İngiltere bu tarihten sonra artık tereddüt bile etmedi. Kararını verdi. 1907 senesinde Rusya ile akdetmiş olduğu mukavele mucibince Rusya'ya, Türkiye ve İran hakkında açık bono verdi. Rusya istediği gibi hareket edebilirdi. Zavallı İran'ın başına gelen felaketler cümlemizin malumudur. Rus Kazakları İran'ın her cihetini ayakları altında çiğneyerek, İran meclis-i millîsini kan ve ateş içinde dağıttı. İran istiklali üzerine ağır ellerini vaz eyledi. Sekiz senedir ki bu memleket, mütemâdi perişanlık içinde yuvarlanmakta ve en nâmdâr, en değerli evladı Rus hunharlığına kurban olmaktadır.

Rusya ve Rusya'nın müttefikleri olan İngiltere ve Fransa bize karşı da aynı surette hareket etmek istediler. Bizi de bir kaşık su içinde boğmaya azmeylediler. Meşrutiyetin ilanı gününden beri bu üç devletin bizim başımıza getirdikleri bütün felaketler cümlemizce malumdur. Bütün bu felâketleri tetvîc etmek için en sonra Balkan ittihad ve muharebesini vücuda getirdiler. Sulh konferansı esnasında bize karşı almış oldukları vaziyet de herkesin hatırındadır.

İşte İslâm âleminin yüzde doksan sekizini cebr ve zülüm altında tutan, bütün İslâm hükümetlerinin inkırâzına sebep olmuş ve son iki İslâm devletinin de imhasını tasmim etmiş bulunan İtilaf zümresine karşı çıkmak bizim için âdeta bir mukaddes vazife mahiyetini kesb etmişti.

Başımızda bulunan hükümet adamları şu vazifeyi îfâ etmekte tereddüt etmediler ve bir sene muharebeden sonra -kahraman ordularımızın ibraz etmiş oldukları şecaât, yararlık ve fedakarlık sayesinde- bugün bihamdillah intikamlarımızı bu akûr düşmanlardan almış olduk. Artık gerek Türkiye, gerek bütün İslâm âlemi için büyük ve geniş bir saâdet sahası açılmak üzeredir. Türk adı, İslâm haysiyeti yeniden ihya edildi. Karşımızda yeni ve parlak bir devir duruyor ve bizi bekliyor. Bu devri bize açan, başımızı yükselten üzerimizdeki bütün lekeleri kanları ile silerek bizi ümitler ile canlandıran o fedakar, kahraman ordularımıza onları idare eden mahâretli ellere binlerce selam...

Ağaoğlu Ahmet

Şiir

ALTIN IŞIK

1

SAVAŞ

Ötüken'in1 bir çiçekli ovası
Olmuş idi geyiklerin yuvası.
Melekeydi bu sürünün başında
Alageyik, henüz on dört yaşında.
Ulu Tanrı yaratmıştı bu kızı
Bir yüzünde güzelliğin yıldızı
Dolaşırdı gah Altay'da, gah Çin'de;
Eşi yoktu perilerin içinde.
Güneş gibi nur saçarak gezerdi,
Bin aşığın yüreğini ezerdi.
Onu gören bütün "Is2"lar "Eye3"ler
İsterlerdi gözleriyle yiyeler.
O hem kaçar, hem de dönüp bakardı,
"Oğan4"ları hep peşine takardı...

Alageyik kıra çıktı bir gece,
Herkes uyur iken sessiz, gizlice,

1- Orhon ülkesinde eski Türklerin hükümet makarrı ki hakan orada otururdu. Kültigin kitabesinde ve Çin tarihlerinde ismi geçer.

2- Türk esatirinde sıyanet meleği. Süleyman Efendi'nin mevlidinde "Lütf-i ısı, cûd ısı" tabirleri vardır. Issız kelimesi bu münasebetle lisanda mevcuttur.

3- Türk esatirinde ev, aile ve kabile perisi; garb esatirindeki "man"ın mukabili. Eski Türkçede "idi" ve "izi" suretlerinde ismi geçer.

4- Eski Türkçede "omak" anlamak manasına gelir. Oğan, hakim ve kadir manasına, mabuda verilen isim.

نتیجه‌لنمش اولان تورك ـ روس محاربه‌سندن صوكره ، انكلتره هیچ بر زمان كندی حصه‌سنی اونوتمامش ، هر دفعه وجودمزك بر پارچه‌سنی قوپارمشدر . صلح زمانلرنده ایسه انكلتره هیچ بر زمان جدی و متمادی بر صورتده بزم قوتلنمه‌مز ، جانلانمه‌مز ایچون چالیشمامشدر . داخلده اساسلی ودواملی اصلاحات یاپارق حائز بولوندیغمز مكنوز قوتلریمزی تنظیم و تشكیل ایتمه‌مز ایچون هیچ بر جدی تشبث ومعاونتده بولونمامشدر . دائما موجود قوتلریمزدن استفاده ایده‌رك اوقوتلر ضعفه اوغرادیغی زمان اونلرك تعمیرینی دوشونمه‌مشدر . زیرا انكلتره دائما خلافت مقامندن ، بو مقامك اسلام عالمی اوزرنده‌كی نفوذندن توحش ایله‌مش واونك قوت بولماسنی آرزو ایتمه‌مشدر .

روس ـ ژاپون محاربه‌سندن صوكره ایسه انكلتره آرتق یوزنده‌كی اوروپا پرده‌سنی بوس بوتون قالدیردی ودوغریدن دوغری‌یه خلافت مقامنك امحاسنه عزم ایله‌دی . زیرا بو محاربه‌دن صوكره روسلر شرقده انكلتره ایچون اوقدر وخیم بر تهلكه تشكیل ایتمیورلردی . حالبوكه بری یانده بر طرفدن آلمان تهلكه‌سی موجود اولدیغی كبی دیكر طرفدن‌ده توركیه وایرانده ظهور ایدن انقلابلر ، اسلام ملتلرینك تقیظ وانتباه آثاری كوسترمه‌یه باشلاماسی انكلتره‌نك اوته‌دن بری واهمه‌سنی تعذیب ایدن اسلام تهلكه‌سنی میدانه قویمشدی . انكلتره بو تاریخدن صوكره آرتق تردد بیله ایتمه‌دی . قرارینی ویردی . ۱۹۰۷ سنه‌سنده روسیه ایله عقد ایتمش اولدیغی مقاوله موجبنجه روسیه‌یه توركیه وایران حقنده آچیق بونو ویردی . روسیه ایسته‌دیكی كبی حركت ایده‌بیلیردی . زواللی ایرانك باشنه كلن فلاكتلر جمله‌مزك معلومیدر . روس قازاقلری ایرانك هر جهتی آیاقلری آلتنده چیكنه‌یه‌رك ، ایران مجلس ملیسنی قان وآتش ایچنده طاغیتدی ، ایران استقلالی اوزرینه آغیر اللرینی وضع ایله‌دی . سكز سنه‌در كه بو مملكت متمادی پریشانلق ایچنده یووارلانمقده واك نامدار ، اك دكرلی اولادی روس خونخوارلغنه قربان اولمقده‌در .

روسیه و روسیه‌نك متفقلری اولان انكلتره و فرانسه بزه قارشی‌ده عینی صورتده حركت ایتمك ایسته‌دیلر ، بزی‌ده بر قاشیق صو ایچنده بوغمه‌یه عزم ایله‌دیلر . مشروطیتك اعلانی كوننده‌ن بری بو اوچ دولتك بزم باشمزه كتیردكلری بوتون فلاكتلر جمله‌مزجه معلومدر . بوتون بو فلاكتلری تتویج ایتمك ایچون اك صوكره بالقان اتحاد ومحاربه‌سنی وجوده كتیردیلر . صلح قونفرانسی اثناسنده بزه قارشی آلمش اولدقلری وضعیت‌ده هر كسك خاطرنده‌در !

ایشته اسلام عالمنك یوزده طقسان سكزینی جبر وظلم آلتنده طوتان ، بوتون اسلام حكومتلرینك انقراضنه سبب اولمش وصوك ایكی اسلام دولتنك‌ده امحاسنی تصمیم ایتمش بولونان ائتلاف زمره‌سنه قارشی چیقمق بزم ایچون عادتا بر مقدس وظیفه ماهیتنی كسب ایتمشدی . باشمزده بولونان حكومت آدملری شو وظیفه‌یی ایفا ایتمكده تردد ایتمه‌دیلر . و بر سنه محاربه‌دن صوكره ـ قهرمان اوردولریمزك ابراز ایتمش اولدقلری شجاعت ، یارارلق وفداكارلق سایه‌سنده ـ بو كون بحمدالله انتقاملریمزی بو عقور دشمنلردن آلمش اولدق . آرتق كرك توركیه ، كرك بوتون اسلام عالمی ایچون بیوك وكنیش بر سعادت ساحه‌سی آچیلمق اوزره‌در . تورك آدی ، اسلام حیثیتی یكیدن احیا ایدیلدی . قارشیمزده پارلاق ویكی بر دور طوریور وبزی بكله‌یور ؛ بو دوری بزه آچان ، باشمزی یوكسلتن ، اوزریمزده‌كی بوتون لكه‌لری قانلری ایله سیله‌رك بزی امیدلر ایله جانلاندیران او فداكار ، قهرمان اوردولریمزه واونلری اداره ایدن مهارتلی اللره بیكلرجه سلام ...

آغا اوغلی احمد

شعر

آلتین ایشیق

۱

صاواش

اوتوكنك[1] بر چیچكلی اوواسی
اولمش ایدی كیكلرك یوواسی .
ملكه‌یدی بو سورونك باشنده
آلا كیك ، هنوز اون دورت یاشنده .
اولو تاكری یاراتمشدی بو قیزی
بر یوزنده كوزللكك ییلدیزی .
دولاشیردی كاه آلتایده ، كاه چینده ؛
اشی یوقدی پریلرك ایچنده .
كونش كبی نور صاچارق كزه‌ردی ،
بیك عاشقك یوره‌كنی ازه‌ردی .
اونی كورن بوتون «ایص[2]» لر «ایه[3]» لر
ایسترلردی كوزلریله ییه‌لر .
اوهم قاچار ، هم‌ده دونوب باقاردی ،
«اوغان[4]» لری هپ پشنه طاقاردی ...

آلا كیك قیره چیقدی بر كیجه ،
هر كس اویور ایكن سسسز ، كزلیجه ،

۱ — اورخون اولكه‌سنده اسكی توركلرك حكومت مقری كه خاقان اوراده اوتوروردی . كول تكین كتابه‌سنده و چین تاریخلرنده اسمی كچر .

۲ — تورك اساطیرنده صیانت ملكی . سلیمان افندینك مولدنده «لطف ایسی ، جود ایسی» تعبیرلری واردر . ایسسز كلمه‌سی بو مناسبتله لسانده موجوددر .

۳ — تورك اساطیرنده ائو ، عائله وقبیله پریسی ؛ غرب اساطیرنده‌كی «مان» ك مقابلی . اسكی توركجه‌ده «ایدی» و «ایزی» صورتلرنده اسمی كچر .

۴ — اسكی توركجه‌ده «اومق» آكلامق معناسنه كلیر . اوغان ، حكیم وقدیر معناسنه ، معبوده ویریلن اسم .

YAŞAYAN ÖLÜLER

1. Üçüncü Ordu Kumandanı Merhum Hafız Hakkı Paşa — 2. Merhum Hafız Hakkı Paşa Erzurum'da endaht tecrübesi yaparken; yanında Erzurum Valisi Tahsin Bey.

یاشایان اولولر

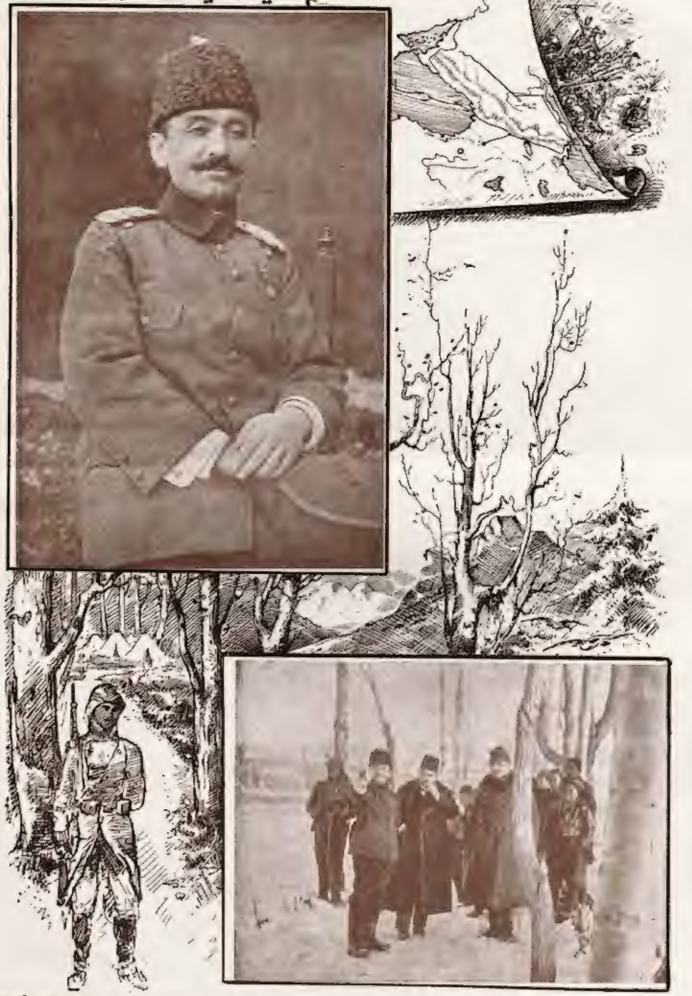

۱. اوچنجی اوردو قوماندانی مرحوم حافظ حقی پاشا — ۲ مرحوم حافظ حقی پاشا ارضرومده انداخت تجربه‌سی یاپارکن ؛ یاننده ارضروم والیسی تحسین بك .

Seliger Hafiz Hakki Pascha, Kommandant der 3. Armee.
Seliger Hafiz Hakki Pascha im Begriffe Schiessenübungen zu machen in Erzerum. Tahsin Bey Staatshalter von Erzerum.

Feu Hafiz Hakki Pacha, commandant de la 3me armée.
Feu Hafiz Hakki Pacha faisant des exercices de tir à Erzeroum. — Tahsin Bey gouverneur général d'Erzéroum.

fala falsa facha falaisanum

Yaşayan Ölüler

MERHUM HÂFIZ HAKKI PAŞA

Milletinin, ırkının ve dininin ezelî ve ebedî düşmanıyla çarpışıp Turan kapılarını açmaya uğraşan Osmanlı ordusu genç ve kıymetli bir kumandan kaybetti. Hayatının ufuklarında en ruh alıcı bir ümidin tulûunu görüp nûruyla ısınamadan hayata kendini bırakan bu nâkâm ölünün sevgili ve necip hayali Turan'a bakan her Türk gözünü mâteminin ateşiyle yakacak.

Hâfız Hakkı Paşa 1295 senesinde Manastır'da doğdu. Süvari mülâzım-ı evveli Hacı Halil Efendi'nin oğludur. Küçük yaşında ailesiyle beraber Siroz ve Köprülü'de bulundu ve o zaman hâfız oldu. Babası hacca gidip Mekke-i Mükerreme'de öldükten sonra validesiyle beraber Manastır'a dönerek orada askerî rüşdiye ve idadiyesine sonra İstanbul'a gelip harbiye mektebine devam ve tahsilini ikmal ile sınıfının birincisi olarak 1318 senesinde erkan-ı harbiye yüzbaşılığına çıktı. Askerliğin üç sınıfında fiilen hizmet etmek üzere muhtelif kıtalara sırasıyla tayin olundu. Manastır'da topçu hizmetindeyken bölüğünü pek mükemmel yetiştirdiği gibi Bulgar ihtilaf komitelerinin takibatında da büyük yararlıklar gösterdi. Bir defa küçük bir müfreze ile Manastır'dan üç saat mesafede Çaparı karyesinde çarpıştığı Bulgar çetelerini mahvetti. Manastır'dan beş saat uzakta Kavan karyesinde isyan ve kiliseye tahassun eden Bulgarları te'dib ve tahassun yerlerini tahrip etti. Bu staj müddetini bitirip Selanik Mıntıka Kumandanlığı refâkatine tayin olunduktan sonra da eşkıya takiplerinde pek çok gayret gösterdi. Hele bir defa Bulgar eşkıyasının tahassungâhı olan Yenice Gölü'ne göğsüne kadar girerek su ve bataklıklar içinde âsîleri perişan ettiği ve bunun neticesinde şiddetli bir tifo hastalığına tutuldu. 1320 senesinde kolağası, 1324'te binbaşı oldu.

Selanik'te meşrutiyetin istihsâli için çalışanlarla beraber bu uğurda sarf ettiği cehd, gösterdiği hamiyyet, fedakarlık eserleri Osmanlı inkılâbı tarihinde adına büyük bir şeref yeri ayrılacak mahiyettedir.

Meşrutiyet'i müteakip Erkan-ı Harbiye Dördüncü Şubesi'ne ve sonra Viyana Sefareti Ateşe Militerliği'ne tayin edildi. 31 Mart İhtilali'nde, kurulmasında kendi elinin de büyük bir emeği geçen mukaddes binanın sarsıldığını görerek hemen Viyana'yı terk ile, Hareket Ordusu'na iltihak edip İstanbul'a geldi. O zaman teşekkül eden Dîvan-ı Harb-i Örfî Heyet-i Tahkikası'na memur oldu. Bu memuriyet bitince yeniden Viyana'ya avdet etti 1325 Kânûn-ı sânîsinde İstanbul'a celb olunarak ordu ve fırka kumandanlarının salâhiyeti dahilinde bulunan ve makam-ı nezâretten istizanı iktiza eden umur-ı mesalihin nev ve derecelerinin tayin ve vazifelerin tefriki ve muâmelât-ı kalemiyenin basit bir tarza ircâı için teşekkül eden komisyona memur oldu. 1326 Nisan'ında Viyana'ya avdetle eylülde birinci ve ikinci ordular tarafından icrâ olunacak manevrada hakem sıfatıyla bulunmak üzere tekrar davet edildi. Kânûn-ı evvelde Erkân-ı Harbiyye Üçüncü Şubesi'ne ve kânûn-ı sânîde Teşkilat-ı cedidede Birinci Kolordu Erkân-ı Harbiyye Riyaseti Vekâleti'ne tayin olundu. 1327 Kânûn-ı sânîsinde Bulgaristan Veliahdı Prens Boris'in Senrişt'e (?) vusûlü münasebetiyle Bulgaristan'da icrâ edilen merasimde bulunmak üzere gönderilen heyetle beraber gitti. Çatalca Müdâfaasında sol cenah muharebelerindeki gayret ve fedakarlığına mükâfaten 1329 Kânûn-ı evvelinde kaymakamlığa terfi ile, Erkân-ı Harbiyye Üçüncü Şubesi'ne memur edildi. Balkan Muharebesi'nin meş'ûm neticesinden beri kendisi ordunun gençleşmesi fikrinin hâr ve musirr bir taraftarıydı. Nihayet bu emeli tahakkuk etti. Yeni teşkilatın icraası sırasında Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye İkinci Reis-i Sânîliği'ni deruhte eyledi.

21 Temmuz 1330 seferberliğinde Başkumandanlık Vekaleti Erkân-ı Harbiyyesi Reisi Sânîsi ve aynı senenin teşrin-i sânîsinin on altısında üç sene hazarî-kıdem zammıyla miralay ve yirmi beşinde Kafkas harp cephesinde Onuncu Kolordu kumandanı oldu. Kânun-ı evvelin yirmisinde mirlivalığa terfi ve yirmi sekizinde Üçüncü Ordu kumandanı tayin edildi.

Merhumun Kafkas harp cephesinde bulunduğu iki ay kadar müddet zarfında gösterdiği şecâat ve dirayet-i askeriyyenin, hayatı istihkâr edici kahramanlığın ve fedakarlığın hikayesi Osmanlı ordusunun bir altın kitabı olmağa lâyıktır. Bütün hayatında zeki, malumatlı, vazifesini bilen ve canını vatanına vakfeden bir asker olmuştu. Ölümü de öyle oldu. Hasta askerleri pek yakından teftiş ve nezaret altında bulundurmak için kendini korumakta gösterdiği kaygısızlık yüzünden kânûn-ı sânînin yirmi birinde lekeli tifoya yakalandı ve dokuz gün sonra Erzurum'da vefat ederek şehrin kalbinin en ince duygularıyla merbut olduğu Kafkasya'nın güzel beldesinin ismini taşıyan, Karskapısı civarında defnedildi. Allah ona rahmet eylesin ve Osmanlı ordusuna bu acıyı unutturmasın.

Merhum aynı zamanda pek kıymetli bir muharrirdi. Şanlı Asker, Bozgun isimli kitapları yalnız askerlerin değil, herkesin zevk ve istifade ile okuyacakları eserlerdendir. Bunlardan başka Bozgun'a zeyl olarak yazdığı Yiğitlik ve Birlik nâmında gayr-ı matbu bir kitabı olduğu gibi Şûra-yı Ümmet ve Tanin gazetelerinde Vicdânî imzasıyla ve imzasız birçok makaleler de neşretmiştir.

Ruhu dalmış bir esrarlı sevdaya,
Bu sözleri söylüyordu semaya:
"Bak, bu karlar nasıl ayaz,
Benim tenim daha beyaz!
Bak, bu güller nasıl körpe,
Benim yüzüm daha penbe!
Bak, bu kömür nasıl siyah,
Benim saçım daha gümrah!
Hilaldi ay geçen gece,
Benim kaşım daha ince!
Lekelidir belki güneş,
Benim gönlüm safî ateş![1]"

Ay göz kırptı yanındaki yıldıza,
Dedi: Yoldaş, dikkatle bak, bu kız.
Gece vakti böyle tenha geziyor,
Kalbim bunda bir aşk izi seziyor."
Bu esnada altın ışık boşandı,
Geyik bir nur sütunuyla kuşandı:
Üzerine bir al duvak saçtılar,
Ay'la yıldız utandılar, kaçtılar.
Nur içinde gizli kaldı güveyi,
Gelin bile göremedi bu beyi...

1- Bu hayaller bir Kırgız türküsünden alınmıştır.

ياشايان اولولر

مرحوم حافظ حقی پاشا

روحی دالمش بر اسرارلی سودايه ،
بو سوزلری سويليوردی سمايه :
« باق ، بو قارلر ناصيل آياز ،
بنم تنم داها بياض !
باق ، بو كوللر ناصيل كوربه ،
بنم يوزم داها پنبه !
باق ، بو كومور ناصيل سياه ،
بنم صاچم داها كمراه !
هلالدی آی كچن كيجه ،
بنم قاشم داها اينجه !
لكه‌ليدر بلكه كونش ،
بنم كوكلم صافی آتش ! »[1]

آی كوز قيرپدی يانند‌ه‌كی ييلديزه ،
ديدی : يولداش ، دقتله باق ، بو قيزه .
كيجه وقتی بويله تنها كزيبور ،
قلبم بونده بر عشق ازی سزييور » .
بو اثناده آلتين ايشيق بوشاندی ،
كيك بر نور ستونيله قوشاندی :
اوزرينه بر آل دوواق صاچديلر ،
آيله ييلديز اوتانديلر ، قاچديلر .
نور ايچنده كيزلی قالدی كوويكی ،
كلين بيله كوره‌مه‌دی بو بكی ...

١ — بو خياللر بر قيرغيز توركوسندن آلنمشدر .

İmam Hüseyin Hazretlerinin merkadinde mahfuz tarihî sancak ve kılıcı orduya îsâl eden heyet Bağdat'ta

Sancak ve kılıcın mevkıfdan kışlaya nakli

امام حسین حضرتلرینك مرقدنده محفوظ تاریخی سانجاق وقیلیجی اوردویه ایصال ایدن هیئت بغداده

Die Kommission die der Armee das historisch Schwert und Fahne; gebrach hat, welche im Mausoleum von Imam Husein lagen

La commission qui a apporté à l'armée l'épée et le drapeau historiques qui étaient dans le mausolée d'Imam Housséin.

سانجاق وقیلیجك موقفدن قیشلایه نقل

Uebertragung von der Fahne und des Schwerts von der Station in die Kaserne.

Transfert du drapeau et de l'épée de la station à la caserne.

Gelibolu harp sahasında: Siperlerde düşman gözleyen askerler

Gelibolu harp sahasında: Top başında

كليبولى حرب ساحه‌سنده : سيپرلرده دشمن كوزله‌ين عسكرلر
Im Front von Gallipoli: Die Soldaten in den Schutzgräben beobachten den Feind.
Sur le front de Gallipoli: Les soldats dans les tranchées observant l'ennemie.

كليبولى حرب ساحه‌سنده : طوپ باشنده
Im Front von Gallipoli: Zum Schiessen bereit.
Sur le front de Gallipoli: Prêts au tir.

Fakat Türk'ün yasasına uydular,
Soydaşlara hürmet hissi duydular.
Bir geyiği gören ona çatmazdı,
Selam verir geçerdi, ok atmazdı.
Altın yurtta barındılar yıllarca,
Çoktu sülün, keklik, tavşan, karaca.
Yad il yoktu, muharebe olmazdı;
Sevgi çoktu, sevinç çoktu, gam azdı.
Lakin bir gün Tavonk uydu nefsine,
Bir ok attı, kıydı kendi cinsine.
Bir geyiği avlayarak pişirdi,
Kursağını dost kanıyla şişirdi.
Pişirirken bir et düştü toprağı,
Bu et yerken lezzet verdi damağa.
Toprak meğer tuzlu imiş, anladı,
Aş tuzlamak oldu onun icadı.

Yorulmuştu daldı derin uykuya,
Rüyasında düştü büyük korkuya.
Kulağına geldi korkunç, sert bir ses:
"Git buradan. Artık sulhden ümit kes.
Tekin değil, kıymak ongun3 canına,
Bulaştırdın Türk'ü geyik kanına.
Böyle hüküm verdi ceza perisi:
Olacaksın devletimin çerisi.
Hoşlanmayıp artık ne av, ne aştan,
Zevk alacak soyun ancak savaştan..."
Tavonk hemen yatağından hopladı,
Boru çaldı, oymağını topladı.
Ak, gök, sarı, al bayraklar açtılar,
Altın yurttan oba oba kaçtılar;
Uysun diye bütün dünya yasaya
Başladılar yad ellerle kavgaya...

Ziya Gökalp

3- Türklerde her oymağın bir hayvan isminden ibaret olmak üzere bir "ongun"ı vardı. Camiü't-Tevarih'in beyanına göre o oymağın fertleri bu hayvanı mukaddes telakki ederler, öldürmezler, etini yemezlerdi. O halde bu, bir nev "Totem" demekti. Oğuzların münkasım olduğu altı boydan her birinin bir avcı kuştan ibaret olmak üzere bir ongunu vardı: Şahin, sungur, tavşancıl, kartal, çakır, üç kuş.

Gebe imiş o, gel zaman, git zaman,
Doğurarak bir gün bir kız, bir oğlan,
Han kılıklı yeni bir çift türetti,
Yeryüzünü gök suyuyla bezetti.
"Türkan" kızın adı, "Türk"tü oğlanın,
Turancası Adem ile Havva'nın.
Bu ilk çiftten doğan nesil çoğaldı,
Ötüken'de şenliksiz yer az kaldı.
"Türk" avcıydı, "Türkan" avın postundan
Çadır yaptı, ayrılmadı dostundan.
Bu çadırlar öbek öbek dizildi,
Her birine bir başka renk verildi.
Ortadaki oba sarı sancaklı;
Şimaldeki oldu kara bayraklı;
Doğudaki gök rengine çalıyor;
Batıdaki ak adını alıyor;
Cenuptaki kızıl idi; bu beş renk
Kaynaşarak doğurmuştu bir ahenk.
Bu beş oba bir oymakta birleşti,
"Selinga1"nın kıyısında birleşti.

Türk ölürken oğlu Tavonk2 Tekin'e
Dedi: "Çıkın altın dağın beline.
Bize mev'ud altın yurttur orası;
Çoktur avı, aşı, yoktur kavgası.
Her hayvandan avlayınız, yalnız
Geyiklerle and kardeşi kalınız.
Gövdemizde alageyik kanı var,
Kandaşını yiyen olur canavar..."
Türkten sonra obaların başbuğı
Tavonk oldu, toparladı uruğu,
Kardeşleri "Çiğil", "Barscar" ve "İmlak"
Her birisi aldı ele bir bayrak,
Türkülerle altın yurda gittiler,
Gümüş sulu bir ormana yettiler.
Her adımda obaların uğrağı
Olurdu bir geyik izi, durağı.

1- Orhun ülkesinde bir ırmağın ismi.

2- Ravzatü's-safa ile şecere-i Türkiye'de Türk'ün büyük oğlunun ismi "Tütek" yazılmış ise de (Artur Lomley Davidis)in Kitabü'l-ilmü'n-nafi namındaki eserinde (Tavonk) suretinde yazılmıştır.

کبه ایمش او ، کل زمان ، کیت زمان ،
دوغورارق برکون برقیز ، بر اوغلان ،
خان قیلیقلی یکی بر چیفت توره‌تدی ،
یر یوزینی کوك صوییله بزه‌تدی .
« تورکان » قیزك آدی ، « تورك » دی اوغلانك ،
تورانجه‌سی آدم ایله حوانك .
بو ایلك چیفتدن دوغان نسل چوغالدی ،
اوتوکنده شنلکسز یر آز قالدی .
« تورك » آوجیدی ، « تورکان » آوك پوستندن
چادر یاپدی ، آیریلمادی دوستندن .
بو چادیرلر اوبك اوبك دیزیلدی ،
هر برینه بر باشقه رنك ویریلدی .
اورته‌ده‌کی اوبا صاری سانجاقلی ؛
شمالده‌کی اولدی قارا بایراقلی ؛
دوغوده‌کی کوك رنکنه چالیور ؛
باطیده‌کی آق آدینی آلیور ؛
جنوبده‌کی قیزیل ایدی ؛ بویش رنك
قایناشارق دوغورمشدی بر آهنك .
بویش اوبا بر اویماقده برلشدی ،
« سه‌لینغا[1] » نك قییسنده برلشدی .

تورك اولورکن اوغلی تاوونك[2] تکینه
دیدی : « چیقك آلتین داغك بلنه .
بزه موعود آلتین یوردر اوراسی ،
چوقدر آوی ، آشی ، یوقدر قاوغاسی .
هر حیواندن آولاییکز ، یالکز
کییکلرله آند قارده‌شی قالیکز .
کوکده‌مزده آلاکیك قانی وار ،
قانداشنی ییه‌ن اولور جاناوار ... »
تورکدن صوکرا اوبالرك باشبوغی
تاوونك اولدی ، طوپارلادی اوروغی ،
قارده‌شلری « چکل » ، « بارسجار » و « ایملاق »
هر بریسی آلدی اله بر بایراق ،
تورکولرله آلتین یورده کیتدیلر ،
کوموش صولو بر اورمانه یتدیلر .
هر آدیمده اوبالرك اوغراغی
اولوردی بر کییك ایزی ، دوراغی .

۱ — اورخون اولکه‌سنده بر ایرماغك اسمی .
۲ — روضة الصفا ایله شجرهٔ تورکیه‌ده تورکك بیوك اوغلنك اسمی « توتك » یازلمش ایسه‌ده (آرتور لوملی داویدیس) ك کتاب العلم النافع نامنده‌کی اثرنده (تاوونك) صورتنده یازلمشدر .

فقط تورکك یاساسنه اویدیلر ،
صویداشلره حرمت حسی دویدیلر .
بر کیکی کورن اوکا چاتمازدی ،
سلام ویریر کچردی ، اوق آتمازدی .
آلتین یورده بارندیلر ییللرجه ،
چوقدی سوکلون ، ککلیك ، طاوشان ، قاراجه .
یاد ایل یوقدی ، محاربه اولمازدی ؛
سوکی چوقدی ، سوینج چوقدی ، غم آزدی .
لاکن بر کون تاوونك اویدی نفسنه ،
بر اوق آتدی ، قییدی کندی جنسنه .
بر کییکی آولایارق پیشیردی ،
قورصاغنی دوست قانیله شیشیردی .
پیشیریرکن بر آت دوشدی طوپراغه ،
بو آت یرکن لذت ویردی داماغه .
طوپراق مکر طوزلو ایمش ، آکلادی ،
آشی طوزلامق اولدی اونك ایجادی .

بوروlمشدی دالدی درین اویقویه ،
رؤیاسنده دوشدی بیوك قورقویه .
قولاغنه کلدی قورقونج ، سرت بر سس :
« کیت بورادن . آرتق صلحدن امید کس .
تکین دکل ، قیمق اونغون[3] جاننه ،
بولاشدیردك تورکی کییك قاننه .
بویله حکم ویردی جزا پریسی :
اولاجقسك دولتمك چریسی .
خوشلانمایوب آرتق نه آو ، نه آشدن ،
ذوق آلاجق سویك آنجاق صاواشدن ... »
تاوونك همان یاتاغندن خوپلادی ،
بورو چالدی ، اویماغنی طوپلادی .
آق ، کوك ، صاری ، آل بایراقلر آچدیلر ،
آلتین یوردن اوبا اوبا قاچدیلر ؛
اویسون دیه بوتون دنیا یاساسه
باشلادیلر یاد ایللرله قاوغایه ...

ضیا کوك آلپ

[۳] تورکلرده هر اویماغك بر حیوان اسمندن عبارت اولمق اوزره بر « اونغون » ی واردی : جامع التواریخك بیاننه کوره او اویماغك فردلری بو حیوانی مقدس تلقی ایدرلر ، اولدورمزلر ، اتنی یمزلردی . اوحالده بو ، بر نوع « توتم » دیمکدی . اوغوزلرك منقسم اولدیغی آلتی بویدن هر برینك بر آوجی قوشدن عبارت اولمق اوزره بر اونغونی واردی : شاهین ، سونقور ، طاوشانجیل ، قارتال ، چاقیر ، اوچ قوش .

Gelibolu harp sahasında: Top hazırlanıyor

Gelibolu harp sahasında: Gizli yollarda bir keşif kolu

كليبولى حرب ساحه‌سنده : طوپ حاضرلانيور
Im Front von Gallipoli: Vorbereitung. zum Schiessen.
Sur le front de Gallipoli: Préparation de tir.

كليبولى حرب ساحه‌سنده : كيزلى يوللرده بر كشف قولى
Rekognoszierungspatrouille in den Verbindungsgraben.
Sur le front de Gallipoli: Patrouille de reconnaissance dans les boyaux.

Gelibolu harp sahasında: Taarruzdan evvel ihtiyat kıtalarının istirahati

Gelibolu harp sahasında: Neşeli sabah yemeği

كليبولى حرب ساحه‌سنده : تعرضدن اول احتياط قطعه‌لرينك استراحتى
Im front von Gallipoli : Die Reservetruppen beim ausruhen vor dem angriff.
Sur le front de Gallipoli : Les troupes de réserve en repos avant 'offensive.

كليبولى حرب ساحه‌سنده : نشئه‌لى صباح يمكى
m front von Gallipoli : Fröhliches frühstück.
Sur le front de Gallipoli : Gai déjeuner.

يل ١

حرب مجموعه سی

صايى ١

تشرين ثانی ، ١٣٣١

بيوك عثمانلى اوردوسنك مقدس باش قوماندانى بشنجى سلطان محمد خان حضرتلرى

S. M. der Sultan Mehmed V, Generalissimus der türkischen armee.

S. M. I. le Sultan Mehmed V, auguste généralissime de l'armée ottomane.